

Oryginalny artykuł naukowy
Original Article

Data wpływu/Received: 15.04.2016

Data recenzji/Accepted: 15.05.2016/23.05.2016

Data publikacji/Published: 2.09.2016

Źródła finansowania publikacji: środki własne Autora

DOI: 10.5604/18998658.1228274

Authors' Contribution:

- (A) Study Design (projekt badania)
- (B) Data Collection (zbieranie danych)
- (C) Statistical Analysis (analiza statystyczna)
- (D) Data Interpretation (interpretacja danych)
- (E) Manuscript Preparation (redagowanie opracowania)
- (F) Literature Search (badania literaturowe)

prof. zw. dr hab. Marian Huczek^{ABDEF}

Krakowska Akademia im. A. Frycza Modrzewskiego w Krakowie

**PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ I KONKURENCYJNOŚĆ
W ROZWOJU REGIONALNYM**

**ENTREPRENEURSHIP AND COMPETITIVENESS
IN REGIONAL DEVELOPMENT**

Streszczenie: W artykule zostaną omówione podstawowe zagadnienia związane z wpływem przedsiębiorczości i konkurencyjności na zrównoważony rozwój regionu. Rozwój regionalny jest procesem wszelkich zmian zachodzących w regionie. Regiony jako systemy społeczno-gospodarcze charakteryzują się zróżnicowanym poziomem i tempem rozwoju. Podkreślono, że przedsiębiorczość i konkurencyjność są istotnymi czynnikami rozwoju regionalnego. Przedsiębiorczość regionalna powinna być postrzegana jako efekt synergicznego współdziałania organizacji zgrupowanej w trzy sektory: prywatny (biznesowy), publicz-

ny i obywatelski. Natomiast regionalna konkurencyjność zależy głównie od zachodzących różnicowań i zmian wśród przedsiębiorstw działających w regionie, szczególnie wynikających z ich aktywności w dziedzinie innowacyjności.

Słowa kluczowe: rozwój regionalny, przedsiębiorczość, konkurencyjność, zrównoważony rozwój, synergia współdziałania, sektor, innowacje

Abstract: The article presents the basic issues related to the influence of entrepreneurship and competitiveness on sustainable development of a region. Regional development is a process of all the transformations that take place in a region. Regions as social and economic systems are characterized by a diversified level and pace of development. Entrepreneurship and competitiveness are underlined to be the crucial factors of regional development. Regional entrepreneurship should be perceived as an effect of a synergic cooperation of an organization grouped in three sectors: private (business), public and civil. Whereas regional competitiveness depends mainly on differentiations and changes taking place among the companies operating in the region, in particular resulting from their activities in the field of innovation.

Keywords: regional development, sustainable development, synergic cooperation, sector, innovation

Uwagi wstępne

Proces rozwoju regionów jako przestrzennych systemów społeczno-ekonomicznych jest uwarunkowany prawidłowościami ogólnymi i pewnymi cechami specyficznymi. Do tych cech należy np. miejsce i rola regionu w gospodarce narodowej.

Należy zaznaczyć, że region funkcjonuje zawsze w określonym otoczeniu, które oddziałuje na niego, a jednocześnie samo ulega zmianom pod jego wpływem. Ponadto całość procesu gospodarczego nie zamyka się w obrębie regionu i nie musi istnieć znak równości między produkowaną a konsumowaną i akumulowaną w danym regionie wartością dodaną. Zbilansowanie tych wielkości następuje dopiero na szczeblu całej gospodarki narodowej. Można powiedzieć, że rozwój regionalny jest zdeterminowany zwiększeniem produkcji dóbr i usług wskutek zwiększenia wykorzystywanych czynników produkcji oraz poprawy ich efektywności.

Literatura podkreśla, że przedsiębiorczość i konkurencyjność są głównymi determinantami rozwoju regionu. E. Skawińska pisze, że „przedsiębiorczość odgrywa istotną rolę w efektywnej alokacji istniejących zasobów, a także tworzeniu nowych oraz doskonalszych. Polega ona na działaniu osób w poszukiwaniu innowacji oraz wykrywaniu nowych związków w istniejącym systemie gospodarczym i społecznym”¹. W rozwoju regionu wyróżniamy trzy rodzaje przedsiębiorczości, tj. przedsiębiorczość biznesową, publiczną oraz społeczną.

¹ E. Skawińska, *Kapitał społeczny w rozwoju regionu*, [w:] W. Janasz, *Innowacje w strategii rozwoju organizacji w Unii Europejskiej*, Warszawa 2009, s. 48.

1. Rozwój regionalny

Region jako system społeczno-gospodarczy obejmuje wyodrębnioną z otoczenia część przestrzeni ekonomicznej trwale zamieszkaną i zagospodarowaną przez określoną społeczność. Na jego terenie funkcjonują różnorodnie wzajemnie powiązane podmioty gospodarujące, które stanowią elementy tego systemu. Niektóre z podmiotów uczestniczą bezpośrednio w procesie gospodarczym, tworząc tzw. strefę regulacji. Regionalna struktura gospodarcza jest wzajemnie powiązana z procesem rozwoju regionu. Ważne są również powiązania zewnętrzne z innymi regionami oraz z systemami wyższego rzędu (np. z gospodarką narodową, gospodarką światową, organizacjami międzynarodowymi).

Literatura przedmiotu podkreśla, że region stanowi system, który:

- jest powołany do realizacji określonych celów ekonomicznych i społecznych oraz jest ustrukturalizowany i hierarchiczny ze względu na wewnątrz- i międzyregionalny podział pracy, funkcji oraz kompetencji decyzyjnych,
- jest względnie wyodrębniony z otoczenia, a zarazem otwarty w stosunku do otoczenia oraz prowadzący z tym otoczeniem wszechstronną wymianę zasobów,
- transformuje zasoby w produkty i usługi w celu osiągnięcia założonych celów,
- samodzielnie określa i dokonuje wyboru oraz modyfikacji celów².

Należy podkreślić, że problematyka regionalna ma charakter:

- wielowymiarowy uwzględniający wymiar: polityczno-administracyjny, ekonomiczny, społeczno-kulturowy oraz przestrzenny;
- interdyscyplinarny z punktu widzenia nauk ekonomicznych, prawnych, humanistycznych, geograficznych, przyrodniczych, technicznych.

Regiony jako przestrzenne systemy społeczno-gospodarcze charakteryzują się zróżnicowanym poziomem i tempem rozwoju. Najogólniej rozumiany rozwój regionalny jest procesem wszelkich zmian zachodzących w regionie. Zmiany zachodzące wewnątrz regionu podlegają ocenie w zależności od przyjętych kryteriów i od ustalonej na ich podstawie struktury celów. J. Binecki i W. Frenkiel piszą, że „[...] rozwój to proces zbliżania rzeczywistości lokalnej (regionalnej) do jej aksjologicznego wzorca zapisanego w kategoriach wizji (misji), priorytetów i celów”³. Literatura naukowa przedstawia listę najistotniejszych w aktualnych warunkach Polski kontekstów rozwoju regionalnego. Do nich m.in. należą:

- wzrost gospodarczy i zatrudnienie,
- wzrost dobrobytu i jakości życia,

² A. Potoczek, *Polityka regionalna i gospodarka przestrzenna*, TNOIK, Toruń 2003, s. 12; D. Waldziński, *Polityka regionalna w Polsce w procesie przemian kulturalno-cywilizacyjnych*, Wyd. Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, Olsztyn 2005, s. 16-17.

³ J. Binecki, W. Frenkiel, *Konkurencyjność – przedsiębiorczość – rozwój: podstawowe dylematy pojęciowe i metodyczne*, [w:] *Przedsiębiorczość i konkurencyjność a rozwój regionalny*, red. A. Klasik, Wyd. AE w Katowicach, Katowice 2006, s. 272.

- wzrost atrakcyjności inwestycyjnej,
- restrukturyzacja i dywersyfikacja działalności gospodarczej,
- rozwój ekologiczny, nawiązujący do znanej idei ekorozwoju,
- rozwój innowacyjności,
- rozwój infrastruktury instytucjonalnej⁴.

W. Kosiedowski stwierdza, że wszystkie konteksty rozwoju regionalnego „[...] powinny zaistnieć w warunkach tzw. ładu przestrzennego, czyli określonego sposobu wykorzystania przestrzeni przez odpowiednie rozmieszczenie w niej obiektów społecznych i gospodarczych w powiązaniu z przyjętymi celami rozwoju regionalnego, a także preferencjami społecznymi”⁵.

Regionalny rozwój gospodarczy stanowi zjawisko złożone, zależne nie tylko od kombinacji między zasobami i czynnikami produkcji, ale także od przesłanek społecznych, politycznych czy też ekologicznych oraz kulturowych. Można powiedzieć, że jest to proces społeczny, który wymaga akceptacji przez grupy społeczne danego regionu oraz ich aktywnej postawy. Proces ten powoduje zwiększanie się produktu w wymiarze realnym na jednego mieszkańca oraz zmianę struktury ekonomicznej danego regionu, co prowadzi do poprawy jej warunków bytowych oraz możliwości konsumpcyjnych. Należy podkreślić, że regionalny rozwój gospodarczy jest szczególną kategorią rozwoju regionalnego, bowiem traktowany jest jako podstawa pożądaných zmian we wszystkich dziedzinach życia regionalnej społeczności⁶. A. Klasik pisze, że „przez rozwój regionalny rozumie się wzrost potencjału gospodarczego regionów oraz trwałą poprawę ich konkurencyjności i poziomu życia mieszkańców, co przyczynia się do rozwoju społeczno-gospodarczego całego kraju”⁷.

2. Przedsiębiorczość i konkurencyjność a rozwój regionalny

Współcześnie w badaniach regionalnych rozwój regionu jest opisywany przez pryzmat procesu przedsiębiorczości i konkurencyjności, a także przez wyjaśnienie mechanizmu współdziałania podmiotów grupowanych w sektor prywatny (biznesowy), publiczny i obywatelski (organizacji pozarządowych). Punktem wyjścia badania mechanizmu współdziałania podmiotów w analizie rozwoju regionu jest analiza gry podmiotów tworzących sektory rozwoju regionu oraz stawki strategiczne ujmowane jako efekt działania podmiotów, wokół których koncentruje się racjonalność ich dzia-

⁴ A. Tuziak [i in.], *Innowacyjność i rozwój*, Wyd. Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2006, s. 32-33; W. Kosiedowski, *Samorząd terytorialny w procesie rozwoju regionalnego i lokalnego*, Wyd. Dom Organizatora, Toruń 2005, s. 21-22.

⁵ W. Kosiedowski, *Samorząd terytorialny...*, s. 22.

⁶ M. Kogut-Jaworska, *Instrumenty interwencjonalizmu lokalnego w stymulowaniu rozwoju gospodarczego*, Wyd. CeDeWu, Warszawa 2008, s. 13.

⁷ A. Klasik, *Przedsiębiorczość i konkurencyjność a rozwój regionalny*, Wyd. AE w Katowicach, Katowice 2006, s. 217.

łań. W takim ujęciu rozwój regionu jest efektem synergii racjonalności podmiotów zgrupowanych w poszczególnych sektorach⁸. Każdy z sektorów kieruje się swoim rozumieniem racjonalności w podejmowaniu decyzji i patrzeniu na region. Przyjmuje się, że rozwój regionu jest procesem przekształcenia racjonalności działań:

- podmiotów zgrupowanych w sektorze prywatnym (z jego racjonalnością ekonomiczno-techniczną),
- podmiotów zgrupowanych w sektorze publicznym (z jego racjonalnością polityczno-społeczną),
- podmiotów zgrupowanych w sektorze obywatelskim (organizacji pozarządowych) z jego racjonalnością humanistyczno-środowiskową.

Literatura podkreśla znaczenie samorządu terytorialnego, partnerstwa społecznego oraz kulturowych uwarunkowań rozwoju regionalnego⁹.

Samorząd terytorialny i jego struktury są modelem organizacji społeczeństwa na poziomie lokalnym i regionalnym. Jakość życia mieszkańców (i rozwój terytorium) zależy od jakości władzy publicznej i zdolności mieszkańców do kreowania i realizowania procesów rozwoju. Nie ma możliwości rozwoju regionalnego lecz udziału organów samorządu terytorialnego i aktywności społecznej. Samorząd terytorialny współdziała z organizacjami i obywatelami zorganizowanymi w różnych formach organizacji biznesowych i organizacji pozarządowych w celu zapewnienia harmonijnego rozwoju społeczno-gospodarczego danej jednostki terytorialnej. Współdziałanie samorządu terytorialnego z innymi uczestnikami sceny lokalnej i regionalnej przebiega pomiędzy:

- samorządem terytorialnym a samorządem gospodarczym,
- samorządem gospodarczym a przedsiębiorstwami,
- przedsiębiorstwami, członkami organizacji samorządu gospodarczego,
- samorządem terytorialnym a przedsiębiorstwami i organizacjami pozarządowymi.

Partnerstwo społeczne jest podstawową zasadą rozwoju regionalnego, która zakłada uczestnictwo lokalnej społeczności w procesie przygotowania, a następnie realizacji przyjętych kierunków rozwoju. Wiąże się to z partycypacją społeczną, która jest udziałem obywateli w zarządzaniu sprawami danej społeczności.

Elementy historyczno-kulturowe związane z danym regionem są istotnym czynnikiem w rozwijaniu tożsamości lokalnej i regionalnej oraz kształtowaniu emocjonalnych postaw swojej miejscowości. Terytorium to jedna ze sfer oddziałujących na tożsamość, będącą jedną z podstaw aktywności i podmiotowości społeczności lokalnej na danym obszarze. W ukształtowanym regionie występuje wyraźna współzależność między zasobami historyczno-kulturowymi a procesami rozwojowymi¹⁰.

⁸ Ibidem, s. 218.

⁹ M. Huczek, *Organizacje pozarządowe wspierające lokalną i regionalną przedsiębiorczość*, „Państwo i Społeczeństwo” 2011, nr 2, s. 31-57.

¹⁰ M. Huczek, *Rola organizacji pozarządowych w rozwoju gospodarczym regionu*, [w:] M. Grzybow-

Literatura podkreśla, że „zjawiska przedsiębiorczości traktowane są jako twórczy efekt zachowań podmiotów gospodarczych i kierujących nimi menedżerów”¹¹.

Ogólnie podkreśla się, że w wyniku przedsiębiorczości ma miejsce wielki proces odchodzenia i zapominania starego i tworzenia nowego we wszystkich zakresach i formach gospodarki. W każdym procesie gospodarczym, zarówno w małych przedsiębiorstwach, jak i wielkich korporacjach pojawiają się różne formy przedsiębiorczości zorientowanej na klienta, tworzące nowe układy czynników wytwórczych w postaci potencjału materialnego, finansowego, technologicznego, nowej wiedzy itp. M. Strużycki podkreśla, że „przedsiębiorczość regionalna jest specyficzną formą odczytywania sił sprawczych w gospodarce regionu, które w połączeniu z konkurencyjnością i polityką regionalną sprzyjają powstawaniu nowych jednostek gospodarczych oraz rozprzestrzenianiu nowatorskich rozwiązań technicznych i ekonomicznych [...]. Przedsiębiorczość regionalna nie dotyczy tylko firm działających na określonym terenie, w określonym układzie administracyjnym, dotyczy również władz administracyjnych i samorządowych konkretnego regionu. W wielu kontekstach współpracy między przedsiębiorstwem a władzami regionu te ostatnie muszą być zdolne do reagowania i współdecydowania w kategoriach interesów przedsiębiorstw i interesów regionu”¹².

Poziom aktywności przedsiębiorczej jest zróżnicowany regionalnie. Posiadane cechy strukturalne regionów i występujących na ich obszarze czynników sytuacyjnych powodują, że regiony różnią się między sobą skalą aktywności przedsiębiorczej. Do czynników wytwarzających swego rodzaju pole sił generujących, względnie blokujących przedsiębiorczość regionu, należą: charakterystyka demograficzna regionu, sytuacja na regionalnym rynku pracy, żywotność struktury gospodarczej regionu, jakość kapitału ludzkiego, prestiż przedsiębiorców w regionie, zasoby mieszkaniowe i ich standard, wyposażenie infrastrukturalne.

Analizując kapitał ludzki, należy podkreślić, że przedsiębiorczość kapitału ludzkiego jest zależna od kapitału społecznego. W kapitale społecznym osobowym tkwią atrybuty elastyczności działania, zaufanie i odwaga w podejmowaniu ryzyka, adaptacyjności do zmian i otwartości na nowe idee, a także inne normy nieformalne – co sprzyja podejmowaniu wyborów i działań przedsiębiorczych oraz bardziej racjonalnemu wykorzystaniu dostępnych zasobów ekonomicznych przez osoby o wysokim poziomie tych atrybutów.

W prowadzeniu analizy rozwoju regionalnego należy uwzględnić mechanizm współdziałania podmiotów zgrupowanych w sektorze biznesowym, publicznym i pozarządowym. A więc należy wyróżnić przedsiębiorczość biznesową, publiczną oraz społeczną (sektora pozarządowego). Za przedsiębiorczość sektora publiczne-

ski, *Państwo demokratyczne, prawne i socjalne*, Wyd. Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego, Kraków 2014, s. 488-492.

¹¹ Ibidem, s. 103.

¹² M. Strużycki, *Przedsiębiorstwo. Region. Rozwój*, Difin, Warszawa 2011, s. 101.

go przyjmuje się umiejętność poszukiwania, łączenia i rekombinacji zasobów przez podmioty oraz organizacje samorządu lokalnego w celu kreowania wartości społecznej. W procesie rozwoju przedsiębiorczości publicznej często zachodzi konieczność kooperacji z organizacjami sektorów biznesowego i pozarządowego. Przedsiębiorczość publiczna prowadzi do realizacji zadań społecznie oraz ekonomicznie użytecznych. Jednostki sektora publicznego przez realizację swojej misji mogą oddziaływać na konkurencyjność oraz dynamikę rozwoju regionu. Organizacje sektora pozarządowego działają w zakresie rozwoju regionalnego w dwóch głównych kierunkach, a mianowicie:

- kreowanie rozwoju (wzmacnianie kapitału ludzkiego i kapitału społecznego),
- łagodzenie negatywnych skutków procesów społecznych i gospodarczych (zmniejszanie dysproporcji społecznych i ekonomicznych, przeciwdziałanie procesom marginalizacji itd.).

T. Zieliński stwierdza, że określenie przedsiębiorczości organizacji pozarządowych odnosi się do procesu interpretacji i wykorzystania szans w regionie, którego efektem jest powstawanie nowych przedsięwzięć sektora pozarządowego, mających na celu uzyskiwanie korzyści służących rozwiązywaniu problemów społecznych¹³. Należy jednak podkreślić, że organizacje sektora pozarządowego (podobnie jak organizacje sektora publicznego) odgrywają istotną, ale jednak wspierającą rolę wobec działalności sektora biznesowego, gdyż to on w głównej mierze wypracowuje dobrobyt regionu.

Literatura stwierdza, że przedsiębiorczość i konkurencyjność są głównymi czynnikami rozwoju regionu. Konkurencyjność staje się coraz bardziej czynnikiem rozwoju w ogóle, a rozwoju regionalnego w szczególności. Jeśli przedsiębiorczość regionu można uznać za warunek konieczny do rozwoju regionalnego, to konkurencyjność regionu jest warunkiem wystarczającym¹⁴.

A. Klasik pisze, że „[...] podstawą prosperity gospodarek regionalnych i ich społeczności jest przedsiębiorczość [...] łączne ujęcie zdolności przedsiębiorczych i konkurencyjnych regionów pozwala traktować te potencjały rozwojowe jako współdeterminanty trwałego ich rozwoju”¹⁵. M. Strużycki pisze, że [...] „w Strategii Lizbońskiej konkurencyjność traktowana jest jako główny element polityki regionalnej i państwa jako całości. Łączona ona jest z kreowaniem rozwoju nowych nurtów podaży rynkowej, rozwoju mikro, małych i średnich przedsiębiorstw, a także takiego wspierania zdolności konkurencyjnej, która może odnosić się do sąsiadujących regionów o podobnych zasobach, strukturach rozwoju gospodarczego, intelektualnego itp.”¹⁶

¹³ T. Zieliński, *Przedsiębiorczość sektora obywatelskiego a konkurencyjność i rozwój regionu zurbanizowanego*, [w:] A. Klasik, *Przedsiębiorczość i konkurencyjność a rozwój regionu*, Akademia Ekonomiczna w Katowicach, Katowice 2006, s. 345.

¹⁴ T. Piecuch, *Przedsiębiorczość. Podstawy teoretyczne*, Warszawa 2010, s. 13-36.

¹⁵ A. Klasik, *Przedsiębiorczość i konkurencyjność...*, s. 20.

¹⁶ M. Strużycki, *Przedsiębiorstwo. Region. Rozwój*, Difin, Warszawa 2011, s. 81.

Uwzględniając wprowadzanie w regionie strategii przedsiębiorczej, literatura stwierdza, że strategia ta skutkuje samowzmacniającą się tendencją obejmującą innowacje: technologiczne, społeczne i organizacyjne. Kolejne generacje wymienionych rodzajów innowacji tworzą coś, co można by nazwać regionalnym recyklingiem innowacyjnym¹⁷.

E. Łązniewska i M. Gorynia, poddając szczegółowej analizie problematykę regionalnej konkurencyjności stwierdzają, że „[...] regionalna konkurencyjność może być określana jako trwała zdolność regionu do konkurowania z innymi regionami, do zapewnienia trwałego ekonomicznego wzrostu i rozwoju, włączając zdolność przyciągania i trzymania produktywnego kapitału, kreatywnych talentów, jak również bycia innowacyjnym w szerokim sensie tego słowa [...]. Innymi słowy, regionalna konkurencyjność to innowacyjne i przedsiębiorcze przekształcenie tych zasobów w intelektualny kapitał, wartość dodana, ekonomiczny wzrost i rozwój”¹⁸.

Konkurencyjność regionu jako pojęcie złożone określane jest przez czynniki o zróżnicowanym charakterze. Istnieje duża różnorodność klasyfikacji czynników konkurencyjności regionu. Niektóre klasyfikacje silniej akcentują znaczenie elementów ekonomicznych, inne podkreślają znaczenie elementów kulturowych i społecznych.

Do czynników rozwoju konkurencyjności regionu należy zaliczyć m.in.:

- stopień rozwoju i zróżnicowania struktury gospodarki,
- jakość ogólnego zagospodarowania (infrastruktura techniczna, społeczna, dostępność komunikacyjna),
 - szkoły wyższe, instytucje i ośrodki badawczo-rozwojowe zapewniające odpowiedni klimat intelektualny,
 - istnienie otoczenia biznesowego (w tym organizacji publicznych i pozarządowych),
 - dobre warunki i stan środowiska naturalnego,
 - rezerwy terenów atrakcyjnych dla lokalizacji inwestycji¹⁹.

Czynniki te literatura określa jako warunki konieczne, ale niewystarczające, aby zapewnić konkurencyjność regionu i podaje dodatkowo czynniki, takie jak: wizerunek regionu, cechy społeczności, elementy przeszłości i strategia przyszłości regionu.

M. Strużycki pisze, że „działające w skali regionu podmioty gospodarcze podlegają tym samym prawom ekonomicznym i procesom, które kształtują gospodarkę kraju i gospodarkę Europy. Różnice wynikają ze skali działań, specyficznych preferencji nabywców i specyficznych zachowań konkurujących ze sobą na rynku regionalnym stron”²⁰. Zmienność zjawisk rynkowych w czasie, przestrzeni, w tempie i charakterze

¹⁷ A. Klasik, *Przedsiębiorczość i konkurencyjność...*, s. 20.

¹⁸ E. Łązniewska, M. Gorynia, *Konkurencyjność regionalna. Koncepcje – strategie – przykłady*, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 2012, s. 42.

¹⁹ J. Chądzyński, *Region i jego rozwój w warunkach globalizacji*, Warszawa 2007, s. 114.

²⁰ M. Strużycki, *Przedsiębiorstwo. Region. Rozwój*, Difin, Warszawa 2011, s. 81.

przebiegu procesów rynkowych ma charakter ciągły. Uczestnicy rynków regionalnych podobnie jak w innych sytuacjach gospodarczych ciągle uczą się sposobów zachowań konkurencyjnych, technik przystosowania do różnorodnych zmiennych warunków. Ta zmienność i ciągłość pojawiania się nowych sytuacji i zjawisk stanowi ważny element sił napędowych składających się na procesy konkurencji.

Uwagi końcowe

W artykule wykazano, że przedsiębiorczość i konkurencyjność są głównymi determinantami rozwoju regionu. Konkurencyjność staje się coraz bardziej czynnikiem rozwoju w ogóle, a rozwoju regionalnego w szczególności. Jeśli przedsiębiorczość regionu można uznać za warunek konieczny do rozwoju regionalnego, to konkurencyjność regionu jest warunkiem wystarczającym.

Współcześnie przedsiębiorczość traktowana jest jako kategoria bardzo szeroka, obejmująca aspekty ekonomiczne, psychologiczne, technologiczne, kulturowe itp., niosąca ze sobą nowe podstawy, zachowania i wartości. Pojęcie przedsiębiorczości odnosi się do różnych form aktywności ludzkiej, gdzie wymagana jest inicjatywa, inwencja czy kreatywność. Odnosi się nie tylko do organizacji gospodarczej, ale i innych uczestników życia społecznego, gospodarstw domowych, organizacji publicznych, organizacji pozarządowych. Z rozważań podjętych w artykule wynika, że przedsiębiorczość regionu powinna być ujmowana jako „stara”, powstała w przeszłości. Jest to przedsiębiorczość definiująca obecny profil i charakter regionu. Stanowi ona bazę, rdzeń gospodarki regionalnej posiadającej rynki zewnętrzne położone daleko poza regionem. Przedsiębiorczość w ścisłym tego słowa znaczeniu jest jednakże z założenia czymś nowym. To „nowa” przedsiębiorczość, kreatywna i innowacyjna aktywność, a współcześnie także tzw. nowa gospodarka, gospodarka wiedzy i sieci. Nowa przedsiębiorczość to tworzone przez kreatywne jednostki i zespoły, środowiska i społeczności nowe rodzaje wartości ekonomiczne, innowacje technologiczne, nowe inwestycje, nowe organizacje i nowe rodzaje działalności, nowa wartość dodana. Nowa gospodarka to gospodarka oparta na innowacji, wiedzy, technologii naukochońnych, na zasobach niematerialnych i intelektualnych, na komunikacji i współpracy, na sieciach i skupieniach (klastrach).

Nowym wyzwaniem rozwoju regionalnego staje się współcześnie trwały i zrównoważony rozwój. Jego istota polega na równorzędnym traktowaniu trzech sfer: gospodarczej, społecznej i ekologicznej. Postrzega się go jako określony system, który wymaga harmonijnego zintegrowania i funkcjonowania wszystkich trzech sfer, gdyż wyeliminowanie jednej z nich uniemożliwia funkcjonowanie dwu pozostałych. Zrównoważony rozwój zakłada konieczność sprzężenia ze sobą działań zmierzających do osiągnięcia równowagi pomiędzy realizacją celów gospodarczych i społecznych, zachowania dziedzictwa kulturowego rozwoju przestrzennego re-

gionu. Dodatkową cechą zrównoważonego rozwoju jest jego długookresowy charakter, umożliwiający osiągnięcie korzyści rozwojowych dzisiejszych pokoleń bez uszczerbku dla przyszłych generacji i ich potencjału rozwojowego.

Należy zauważyć duże znaczenie działających w regionie sieci będących specyficznym systemem różnych grup organizacji. Głównie zwraca się uwagę na obecność w sieci, obok przedsiębiorstw (w tym banków), organizacji wsparcia biznesu (w tym pozarządowych) i instytucji naukowo-badawczych.

Funkcje takiej sieci obejmują oprócz stosunków produkcji stosunki społeczne, polityczne, kulturowe i edukacyjne. Stosunki w sieciach rozwijają się dynamicznie, a ich istotą jest kreowanie dodatkowej synergii działających w sieci organizacji.

Zgodnie z paradygmatem rozwoju opartego na relacjach sieciowych duże znaczenie dla rozwoju regionalnego ma obecnie kapitał społeczny. Kapitał ten to powiązania sieciowe między aktorami rynku regionalnego oraz zaufanie, normy i wspólne postawy sprzyjające współpracy. Jest on efektem istnienia sieci relacji międzyorganizacyjnych przekazujących wiedzę sformułowaną w danym środowisku regionu. Sieć przyspiesza przekazywanie powstających możliwości i innowacji, które rozprzestrzeniają się i stwarzają grunt dla następnych innowacji.

Bibliografia

- Binecki J., Frenkiel W., *Konkurencyjność – przedsiębiorczość – rozwój: podstawowe dylematy pojęciowe i metodyczne*, [w:] *Przedsiębiorczość i konkurencyjność a rozwój regionalny*, red. A. Klasik, Wyd. AE w Katowicach, Katowice 2006.
- Chądzyński J., *Region i jego rozwój w warunkach globalizacji*, Warszawa 2007.
- Huczek M., *Organizacje pozarządowe wspierające lokalną i regionalną przedsiębiorczość*, „Państwo i Społeczeństwo” 2011, nr 2.
- Huczek M., *Rola organizacji pozarządowych w rozwoju gospodarczym regionu*, [w:] M. Grzybowski (red.), *Państwo demokratyczne, prawne i socjalne*, Wyd. Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego, Kraków 2014.
- Każniewska E., Gorynia M., *Konkurencyjność regionalna. Koncepcje – strategie – przykłady*, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 2012.
- Klasik A., *Przedsiębiorczość i konkurencyjność a rozwój regionalny*, Wyd. AE w Katowicach, Katowice 2006.
- Kogut-Jaworska M., *Instrumenty interwencjonalizmu lokalnego w stymulowaniu rozwoju gospodarczego*, Wyd. CeDeWu, Warszawa 2008.
- Kosiedowski W., *Samorząd terytorialny w procesie rozwoju regionalnego i lokalnego*, Wyd. Dom Organizatora, Toruń 2005.
- Piecuch T., *Przedsiębiorczość. Podstawy teoretyczne*, Warszawa 2010.
- Potoczek A., *Polityka regionalna i gospodarka przestrzenna*, TNOIK, Toruń 2003.
- Skawińska E., *Kapitał społeczny w rozwoju regionu*, [w:] W. Janasz (red.), *Innowacje w strategii rozwoju organizacji w Unii Europejskiej*, Warszawa 2009.
- Strużycki M., *Przedsiębiorstwo. Region. Rozwój*, Difin, Warszawa 2011.

Tuziak A. [i in.], *Innowacyjność i rozwój*, Wyd. Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2006.
Waldziński D., *Polityka regionalna w Polsce w procesie przemian kulturalno-cywilizacyjnych*,
Wyd. Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, Olsztyn 2005.
Zieliński T., *Przedsiębiorczość sektora obywatelskiego a konkurencyjność i rozwój regionu zurbanizowanego*, [w:] A. Klasik (red.), *Przedsiębiorczość i konkurencyjność a rozwój regionu*,
Akademia Ekonomiczna w Katowicach, Katowice 2006.

Nota o Autorze:

Prof. Marian Huczek, profesor w Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego.

Author's resume:

Prof. Marian Huczek, profesor at Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego.

Kontakt/Contact:

Prof. Marian Huczek

Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego

ul. Gustawa Herlinga-Grudzińskiego 1

30-705 Kraków